

Complementair maatwerk in Leefhuis Sittard

'Ik woon hier, want hier is mijn voordeur!'

De weerslag van een gesprek met:

- Bente Drummen, regiomanager en gedragswetenschapper bij Talent (oplossingsgerichte begeleiding binnen de Jeugdzorg, WMO en WLZ, in de regio's Zuid en Midden-Limburg),
- Emily Chatrou, kinder- en jeugdpsychiater en directeur Zorg bij Care4Kidz (ambulante outreachende behandeling en begeleiding aan kinderen en jongeren met psychosociale en/of psychiatrische problematiek),
- Josette Hoex, pedagoog bij het Nederlands Jeugdinstituut.

Dagelijks maatwerk

Twee woonhuizen naast elkaar: één voorziening, verbonden door een binnendeur en een gedeelde tuin, gewoon in een buitenwijk van Sittard. Uit de samenwerking tussen Talent en Care4Kidz is hier in 2019 een 'leefhuis' ontstaan; een huis waar een kleine groep kinderen een tijdlang kan wonen. Om weer op adem te komen in de turbulentie van hun leven; om zichzelf te kunnen sterken voor het leven dat voor hen ligt.

Deze locatie van het Leefhuis' is in 2019 ontstaan naar aanleiding van een regiogerichte oproep van Centrumgemeente Maastricht voor de 18 Zuid-Limburgse gemeenten. Men was op zoek naar innovatieve woonvormen voor de steeds jonger wordende groep kinderen en jongeren die -tijdelijke- steun nodig hebben bij het opgroeien. Op meerdere plaatsen in Zuid-Limburg lopen daarvoor op dit moment pilots. Het Leefhuis in Sittard is er daar één van.

Grondlegger en penvoerder van de Sittardse pilot Leefhuis is Talent. Daar zit jarenlange expertise in het bieden van praktische steun, zowel in de begeleiding van gezinnen als van individuen. Dat betekent maatwerk bieden, er zijn waar het nodig is en inzetten op het versterken van gezinnen en het vergroten van hun herstelkracht.

In het huidige transitietijdperk, met gemeenten en consultants als extra overleg- en beslislagen, misten de Talent-medewerkers nogal eens de korte lijnen en de snelle daadkracht die zij vóór de jeugdzorgtransitie vaak wel hadden. Zij voelden steeds sterker de urgentie van een verblijf waar zij lokaal en kleinschalig konden inspelen op acute zorgvragen. De oproep om een pilot te starten waarin zij letterlijk en figuurlijk de ruimte zouden krijgen om praktische steun te vertalen naar dagelijks maatwerk, was dan ook precies de klus waarvoor zij warmliepen.

De kracht van de samenwerking

Talent en Care4Kidz (C4K) hadden elkaar al voor de start van de pilot als samenwerkingspartner gekozen. Zij denken hetzelfde over hoe kinderen en jongeren een actieve rol kunnen spelen in ontwikkeling en herstel. Daarom zagen Bente Drummen en Emily Chatrou na de pilot-oproep beiden een overduidelijke meerwaarde in een gezamenlijke aanbesteding.

Emily zegt daarover: "De kracht van onze samenwerking zit in de wisselwerking tussen alle partijen. In hoe we allemaal, groepsleiding, teamleider en gedragswetenschapper,

'Beide partijen zijn al vanaf de intake betrokken; de integraliteit begint al vóór het kind in het Leefhuis woont.'

behandelcoördinator en kinder- en jeugdpsychiater, op de hoogte zijn van de meest actuele stand van zaken van en rondom ieder kind. We hebben gekozen voor een infrastructuur die dit faciliteert, juist om de organisatorische platheid en makkelijke benaderbaarheid onderling te benadrukken. Dát is namelijk waarom het werkt: grote onderlinge betrokkenheid, maar juist kleinschalig en simpel georganiseerd! Beide partijen zijn al vanaf de intake betrokken; de integraliteit begint al vóór het kind in het Leefhuis woont.”

Zo thuis mogelijk wonen: vertrouwd en met perspectief

Het uitgangspunt van het Leefhuis in Sittard is een woonvoorziening die inzet op ‘zo thuis mogelijk opgroeien’. Dit betekent:

1. Een woonvoorziening is méér dan een tijdelijke verblijfplaats, noodopvang of doorstroomlocatie.

Als je ergens woont betekent dit dat je daar thuishoort, daar altijd welkom bent en daar als vanzelfsprekend mag zijn. En vooral betekent het dat je daar mag blijven. Zoals één van de bewoners zo prachtig aangaf: “Ik woon hier, want hier is mijn voorkeur!”. Voor ieder kind wordt bekeken wat het juiste moment is om het Leefhuis weer te verlaten. Wanneer is er sprake van voldoende versterking en herstel? Soms kan een kind of jongere zélf weer meer aan en is hij toe aan vertrek. Soms is de opvoedsituatie bij de ouders of in breder familieverband opnieuw in balans en beschikbaar. Als je ergens wóónt, tikt er geen eindtijd.

Om tijd, rust en ruimte te kunnen geven voor ieders herstelproces, gericht op duurzame voortzetting van het leven, is de opzet kleinschalig en zonder maximale verblijfsperiode. Het ijkpunt voor een succesvolle woonperiode is dat bewoners weer grip voelen op

hun eigen leven. Zij kunnen een volgende stap zetten die bijdraagt aan zelfwaardering, weerbaarheid en autonomie.

Om de focus op herstelgericht werken scherp te houden, krijgt ‘het perspectief’ direct een ruime plek bij de intake. Samen met een kind of jongere wordt gezocht naar een wenselijk en haalbaar perspectief: waar wil en kan jij naartoe in de - nabije- toekomst, en wat kunnen wij op die weg voor jou betekenen? Het handelingsplan is dus een perspectiefplan, met afspraken over wat iemands concrete perspectiefdoelen zijn en hoe het Leefhuisteam daaraan binnen welke tijd denkt te werken. Zo is steun bieden aan opgroeien een inzichtelijk proces van stapje-voor-stapje, met gedeelde verantwoordelijkheid bouwen aan de toekomst.

2. Zo thuis mogelijk betekent dat de bewoners zichzelf kunnen herkennen in hun dagelijkse omgeving.

De bewoners komen allemaal uit de directe omgeving; er is bewust gekozen voor regionale plaatsing. Daardoor wordt letterlijk de taal gesproken die zij kennen en waarmee zij zich emotioneel verbonden voelen.

Ouders, vrienden en familie wonen op relatief korte afstand, waardoor bezoeken over en weer makkelijk haalbaar zijn. Datzelfde geldt voor school, sport en vrijetijdsvoorzieningen. De basisomgeving van iedere bewoner blijft zoveel mogelijk intact. Het behoud van eigen leefomgevingen en sociale verbanden, van dóórlopend contact met professionals en vrijwilligers, maakt dat het Sittardse Leefhuis geïntegreerd is en meebeweegt in de community van ieder kind. Dit is een sterke pijler voor een veerkrachtige pedagogische omgeving die steun biedt en kan blijven bieden aan de bewoner, tijdens en ná het verblijf in het Leefhuis.

Een kenmerk van ‘zo thuis mogelijk’ is ook dat iedereen mag zijn wie hij is, met eigen gedragingen en talenten, met eigen competentie en eigen humor. De bewoners van het Leefhuis zijn dan ook divers; het

streven van een inclusieve woongroep betekent dat de voorkeur openstaat voor iedereen zoals hij is. Niemand wordt geordend of geselecteerd op problematiek of hulpvraag. Je mag zo verschillend zijn als je bent!

De enige voorwaarde is dat een nieuwe bewoner het principe van 'een thuis voor iedereen' niet mag schaden. Hij mag geen bedreiging vormen voor de alledaagse leefsfeer in en om het huis. Binnenshuis is er letterlijk en figuurlijk geen ruimte voor grote agressieaanvallen. En niet iedere buurman waardeert het als een bewoner zijn frustratie uitschreeuwt in de tuin, zeker niet meermaals per dag of nacht. De bewoners van het Leefhuis worden, met coullance, beschouwd als gewone burens. In de gevallen dat dit principe schuurt met de omgeving wordt voor iemand een andere woonomgeving gezocht, zodat ook diegene kan zijn wie hij op dat moment is.

***'De grootste
ongelijkheid is
doen alsof
iedereen gelijk is.'***

Deze inclusieve aanpak vraagt wel behoorlijk wat van de groepsleiders. Zij moeten in staat zijn om op die verscheidenheid aan mensen aan te sluiten, met hen mee kunnen voelen en

meeleven. Want, zegt Emily: "De grootste ongelijkheid is doen alsof iedereen gelijk is".

En ook de bewoners zelf komen in het Leefhuis voor flinke uitdagingen te staan: elkaar accepteren en verdragen, dag en nacht onder één dak.

Behandelcoördinator adviserend op de werkvloer

De bewoners van het Leefhuis hebben meestal al wat turbulentie in hun leven gehad. Niemand is daar zomaar. Soms zit de turbulentie in henzelf, soms in hun ouders, soms in hun hele leefomgeving. Bij veel

van de bewoners van het Leefhuis is er sprake van psychologische of psychiatrische problemen. De behandeling daarvan kan worden geïntegreerd in het alledaagse leven en in de dagelijkse begeleiding, als de behandelaar ook ambulante-outreaching kan werken. C4K is een organisatie die zo wil werken en er vaak op uit trekt om kinderen en jongeren in hun eigen omgeving te ontmoeten. Dit is precies de complementaire invulling die hoort bij het leveren van dagelijks maatwerk in dit Leefhuis.

Talent en C4K verzamelen op diverse plaatsen en met verschillende mensen informatie over de Leefhuisbewoner, zijn geschiedenis en zijn ontwikkeling. Dat geeft verschillende perspectieven op diezelfde bewoner, in de eigen sfeer en dynamiek van het alledaagse leven in het Leefhuis, en met de blik van zowel groepsbegeleiding als ggz-behandelaar. Dat vermindert niet alleen de logistieke belasting van reizen en afspraken, maar geeft ook een completer beeld van de bewoner. Het maakt de aanpak effectiever. Door de behandelaar in de voorziening te halen, wordt de behandeling een gespecialiseerd onderdeel van het alledaagse leven. Het levert een steunende en voedende, maar vooral persoon-specifieke inbreng op voor het realiseren van de perspectiefdoelen; het beweegt mee met tempo en vermogen van iedere bewoner.

In het Sittardse Leefhuis krijgt de integratie van wonen en behandeling invulling door het inzetten van de behandelcoördinator (bc). Deze ambulante behandelaar van C4K is aanwezig en beschikbaar voor het team van Talent op de werkvloer in het Leefhuis. Zij helpt de begeleiders in het begrijpen van kind of jongere met zijn krachten en kwetsbaarheden, in zijn individuele uitingen en sociale interactie. Vice versa neemt zij de kennis over het kind of de jongere in de context van het Leefhuis mee om behandeling of begeleiding te verbeteren. Daarnaast ondersteunt zij het team als sparringpartner, bijvoorbeeld bij moeilijke individuele, groeps- of systemische

dynamieken of bij het op de meest passende manier betrekken van ouders en andere betrokkenen. Zo wordt de wens van maatwerk ook werkelijkheid.

Hoe werkt dit nu precies? Bente Drummen geeft een kijkje op haar werkvloer.

Hoe ziet de wisselwerking tussen de ambulante behandelaar en de begeleiders er concreet uit?

“P., de behandelcoördinator, is aanwezig in het Leefhuis; de wisselwerking met de begeleiders vindt plaats in de praktijk. Al doende komt de groepsbegeleiding vraagstukken tegen die betrekking hebben op het pedagogisch klimaat in het huis, of op een ontwikkelingsvraagstuk per kind. De individuele behoefte van het kind en het stimuleren van zijn ontwikkeling is daarbij het uitgangspunt. Zo heeft P. contact met kinderen individueel, met groepsbegeleiding samen of met ouders. Daarnaast is er ook casuïstiekbespreking waarbij er aandacht is voor de ontwikkeling op korte en lange termijn: wat zijn de gestelde doelen en hoe wordt eraan gewerkt?”

Wie heeft de grootste zeggings- of besliskracht als het over specifieke aanpak of leefregels gaat? En hoe worden kind of jongere en ouders hierin meegenomen?

“Dit is een intensieve samenwerking tussen kind, groepsleiding en ouders. De rol van P. is met name adviserend. Begeleiders maken natuurlijk vaak een beslissing ‘in het moment’, omdat het in de dagelijkse praktijk vaak op dat moment nodig is dat er een beslissing wordt genomen of een interventie plaatsvindt; of het nu gaat over een tweede snoepje of over de tijd waarop iemand terug moet zijn. Ouders blijven de verantwoordelijke ouders. Groepsbegeleiding overlegt heel veel, zo niet alles met hen. Ouders blijven aangesloten, blijven meedenken, moeten meebeslissen. Zo behouden ze hun

opvoedkundige rol en blijft de pedagogische relatie met hun kind overeind. Dit sterkt hun zelfbeeld en hun gevoel van competent ouderschap, wat de succeskans op herstel van het gezinssysteem vergroot.

Dus ja, als het om aanpak gaat is dit voor ieder kind anders en hebben de ouders in samenspraak met het kind hier heel veel zeggenschap in. Hierbij is natuurlijk aandacht voor de leeftijd van het kind. Een jongere van vijftien jaar neemt andere beslissingen dan een zesjarige. En de mate waarin er sprake is van zelfstandigheid verschilt natuurlijk ook per kind, zowel op basis van de afspraken met ouders, als op basis van leeftijd of karakter.”

‘Ouders blijven aangesloten, blijven meedenken, moeten meebeslissen. Zo behouden ze hun opvoedkundige rol en blijft de pedagogische relatie met hun kind overeind.’

Welke rol spelen de doelen uit het intake document/perspectiefplan in de uitwisseling tussen P. en groepsleiding? En hoe worden die geëvalueerd?

“De doelen vanuit de intake worden meegenomen in het plan van aanpak. Wanneer kinderen daarnaast behandeling krijgen, is er ook nog sprake van een behandelplan. We hebben er bewust voor gekozen om groepsbegeleiding (persoonlijk begeleider) verantwoordelijk te maken voor het uitvoeren, bewaken en monitoren van het plan. Dat plan wordt halfjaarlijks geëvalueerd op een officieel evaluatiemoment. Hierbij wordt het kind en de ouders gevraagd wat zij ervan vinden, want het is inhoudelijk hun plan met hun doelen. Daarnaast is er wekelijks contact met ouders. Ze bellen, ze komen op bezoek in het Leefhuis, ze halen medicatie op voor hun kind, ze komen hun kind halen voor een verjaardag of sportactiviteit of om te gaan winkelen. De regie en uitvoering blijft zoveel mogelijk

bij de ouders liggen. De wekelijkse contacten staan in het teken van zo normaal en alledaags mogelijk.

Natuurlijk bespreekt de groepsleiding in dat contact het welzijn en de ontwikkeling van het kind. Dat leggen we vast in rapportages, maar daar maken we geen officiële evaluaties van. We plannen geen vaste contactmomenten in. Iedere ouder is op ieder moment welkom. Ook P. heeft op deze laagdrempelige manier contact met ouders.”

Werken volgens de herstelmethodiek

Care4Kidz werkt volgens de herstelmethodiek waarbij krachten en kwetsbaarheden van kinderen en hun omgeving in kaart worden gebracht, en waar nodig (ggz-)behandeling wordt geboden. De behandelcoördinator in de huiskamer van het Leefhuis ziet de bewoner in een sociale context. Naast de individuele kenmerken speelt ook de groepsdynamiek mee en de relatie tussen bewoner en

Juist de laagdrempelige ‘vloeibare’ multidisciplinariteit - meer inzet als dat nodig is, minder als het niet hoeft - maakt dat het zo'n maatwerk is rond het kind.”

groepsleiding. Dit geeft de behandelaar niet alleen een veel rijkere blik op zijn cliënt, maar leidt in de praktijk van het Leefhuis ook tot nieuw voorbeeldgedrag (modelling) voor de groepsleiding. De medewerkers op het Leefhuis krijgen -binnen de realiteit van alledag-, duiding en verduidelijking van het ontstaan en de aanpak van bijvoorbeeld interactiepatronen. Behandelaar en groepsleiding leren al doende van en met elkaar. Zo wordt er op vier niveaus winst behaald:

1. Een realistischer blik op competentie en gedrag van het kind of de jongere;
2. Onderbouwing van en voorbeeldgedrag voor een meer effectieve aanpak door de groepsleiding;
3. Versterking van het complementair interprofessioneel werken;
4. De-stigmatisering van de bewoner die niet steeds naar de gespecialiseerde voorziening c.q. professional moet.

Bente concludeert: “We werken allemaal aanvullend aan elkaar, proberen elkaar te versterken, ieder vanuit zijn of haar eigen rol of functie. Die rollen zijn allemaal anders, maar evenwaardig en nevenschikkend. Juist de laagdrempelige ‘vloeibare’ multidisciplinariteit - meer inzet als dat nodig is, minder als het niet hoeft - maakt dat het zo'n maatwerk is rond het kind.”

It takes a community...

In de aanpak van het Sittardse Leefhuis worden concrete stappen gezet volgens de nieuwe beleidsgedachte dat opvoeden en opgroeien in alle woon- en leefvormen, zowel in de gezinssetting als in een groep, altijd belang heeft bij het waarden en versterken van het alledaagse leven. In dit Leefhuis krijgt herstel en uitbouwen van de pedagogische basisomgeving prioriteit, mét de omgevingen en de mensen die bij het alledaagse leven horen. Het tienminutengesprek op school, het overleg met de voetbaltrainer, spelen met buurtkinderen; in alle situaties stemmen ouders, groepsleiding en behandelcoördinator af wie dit doet, met als belangrijkste uitgangspunt: het moet wél gewoon gebeuren! Zo is het Leefhuis deel van de directe opvoedomgevingen, maar neemt zij tegelijkertijd een coördinerende taak op zich in aanvulling op wat ouders zelf kunnen. Daarmee maakt het Leefhuis zichzelf niet onmisbaar, maar modereert het en leeft het voor.

Nederlands
Jeugdinstituut

Natuurlijk hangt aan deze inspirerende praktijk een prijskaartje. Dat is een maatschappelijk prijskaartje: een prijs die de samenleving hiervoor op moet willen brengen. Want hoe financier je dit: een relatief kleine leefgroep, geen vaste 'doorlooptijd', geen scoringspercentages op grond van snelle uitstroom? En hoe calculeer je het succes dat het oplevert: versterking van de herstel- en veerkracht van bewoners en hun opvoedomgeving, duurzame vergroting van toekomstkansen van kinderen en jongeren door een beter zelfbeeld, meer zelfwaardering en grotere autonomie bij de bewoners? Welke maatschappelijke waarde heeft de rust en steun die voor ouders ontstaat dankzij een woonvorm voor hun kind, waardoor zij de kans krijgen om zichzelf en hun gezinssituatie weer te hernemen?

Het lijkt een onmogelijke opgave om de zichtbare kortetermijnwinst van tijdelijke budgetten en politieke besluiten af te zetten tegen de veronderstelde winst op langere termijn van burgers die maatschappelijk sterker functioneren. Het Leefhuis is een aanpak met heldere, actuele en urgente doelen, die het waard is om te vervolgen en te volgen. Zodat we op dit soort vragen de antwoorden kunnen gaan vinden.

Meer informatie: www.nji.nl/residentiele-jeugdhulp

Het Leefhuis in het kort

- Het Leefhuis is een samenwerking tussen TALENT en Care4kidz. TALENT biedt begeleidt kinderen met uiteenlopende problematiek, zoals een licht verstandelijke beperking, ontwikkelings-, gedrags-, of psychiatrische problematiek. Care4kidz biedt ambulante outreachende behandeling aan jongeren met psychiatrische problematiek.
- Het doel is om kleinschalig verblijf in de wijk en eigen omgeving van het kind aan te bieden
- De doelgroep is alle kinderen in de regio Sittard, ongeacht hun onderliggende problematiek, die voor korte of langere tijd een thuis zoeken.
- Er wonen 6 kinderen en jongeren.
- De leeftijd van de kinderen en jongeren is tussen de 6 en 17 jaar.
- Er werken 6 mbo- en hbo-geschoolede begeleiders, totaal 5,7 FTE.
- De gastvrouw komt 6 uur per week
- Een gedragswetenschapper van TALENT en een ambulante behandelaar van Care4kidz zijn voor een aantal uren per week betrokken.